

Fribrev - Frihedsbrev

I dette tilfælde drejer det sig om fritagelse for militærtjeneste. Hvis reglen om GBES i dette tilfælde kunne accepteres af Øvrigheden

Af Finn Skriver Laursen

Hvad er et **fribrev** eller **frihedsbrev**, det er en skrivelse, hvorved en magthaver eller anden autoritet giver andre frihed eller fritages for visse pligter. For eksempel det fribrev, der omtales i Danske Lovs 3—14—8, hvor husbond, kan udstede en erklæring til den vornede (Vornedskab er betegnelsen for den pligt, som var pålagt bønder på Sjælland, Lolland og Falster med tilhørende øer om at forblive på deres fødegods og til at overtage eventuelt ødegods til fæste), hvorved han frafaldt sin ret over denne, som derved blev fritaget for fremtidig "at deles til stavns", som det hed, og frit kunne tage ophold andetsteds og ernære sig, som han bedst kunne. For at have gyldighed skulle brevet inden en vis tid læses til tinge (senest 3. ting efter dateringen) og derom behørig vidnesbyrd erhverves. (se Google)

En anden og tydeligere forklaring på begrebet står i en kongelig forordning om landmilitsen fra 1733. Her hed det: "Ingen bondekarl må give sig fra det gods, hvor han er født, saalænge hans husbond, kan skaffe ham tjeneste, medmindre han er over de til indrulleringen fastsatte aar." Efter en stramning af bestemmelsen i 1742 betød det, at bondekarlen var stavnsbundet fra sit 9. til sit 40. år. (se Wikipedia)

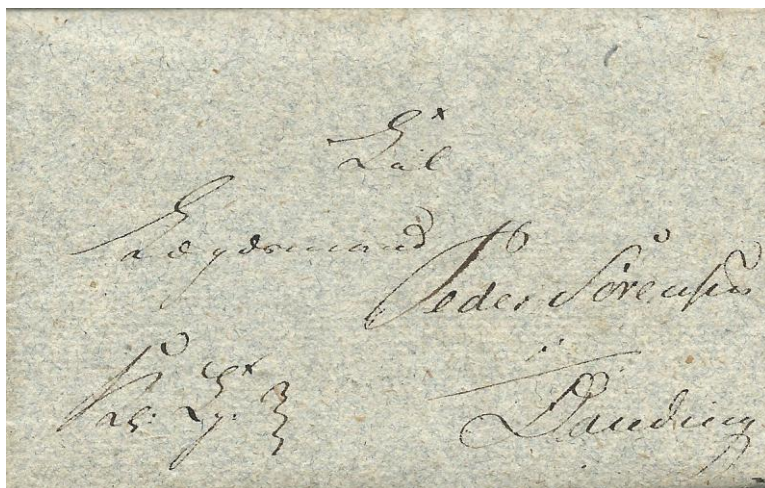

Fig. 1 KT. Brev sendt til lægdsmand Peder Sørensen i Dauding, fra Aarhus Stiftamtshus d 3 juni 1822 via forvalter Kiøbke på Bygholm Gods.

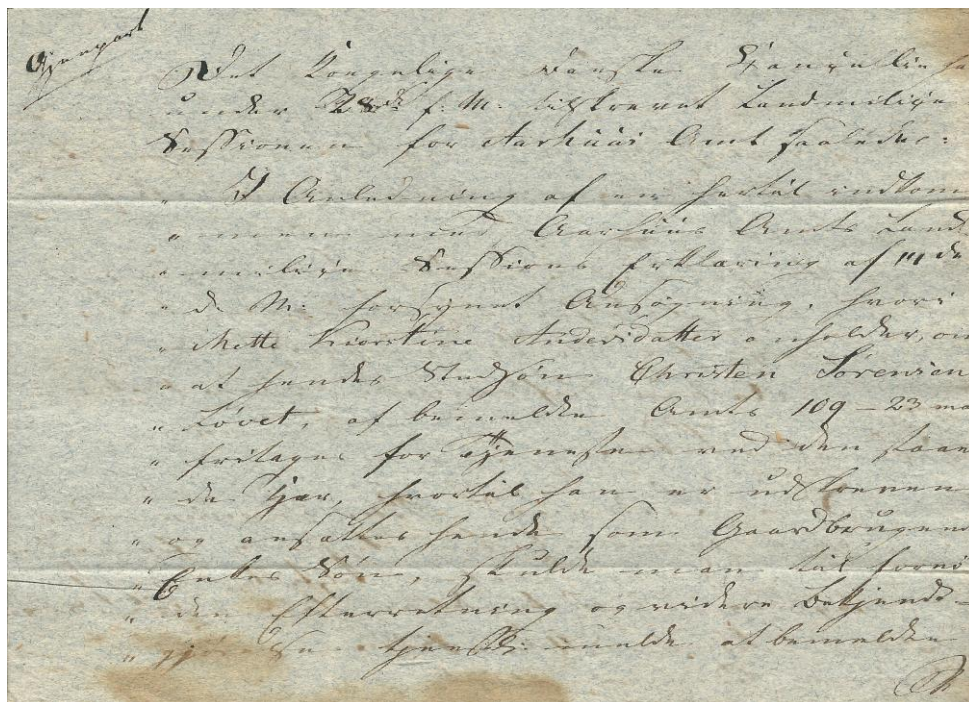

Fig. 2
 "Oversættelse" af Brevet, den gamle stavemåde er brugt. (brevet er på 3 sider)
 brevet er bevis på at GBES blev brugt og var accepteret af øvrigheden

Gjenpart

Det Kongelige Danske Canselli har under 28d f.m. tilskrevet Landmilice sessionen for Aarhus Amt således:

I anledning af en hertil indkommen med Arhus Amtss Landmilice sessions erklæring af 14d d.m forsynet ansøgning, hvori Mette Kristine Anderdatter anholde om at hendes stedsøn Cristen Sørensen Løvet, af bemeldte Amts 109-23 kreds fritages for tjeneste ved den Stående Hær, hvortil han er udskreven og ansættes hende som gaardbrugende Enkes søn, skulle man fornøden efterretning og videre Bekjendgørelse tjenstlig melde, at bemeldte Reserves Udskrivning kan hæves og en overkomplet ansættes i hans sted for at han ved næste Session kan behandles som Gaardbrugende Enkes søn

Arhus Stiftamtshuus d. 3 Juni 1822

Rosenørn

Til Forvalter Kjøbke

Som Lægdsmand Peder Sørensen i Dauding have at bekjendgøre for vedkjommende og derefter tilstille mig paategning om Forkyndelsen herpaa inden 8 dage

Kjørup 11 Julii 1822

Kjøbke

Foranstående er bekjendtgjort Reserven Cristen Sørensen og dennes Stedmoder Mette Kirstine Anderdatter i Løvet d. 20 Julii 1822.

Tilstaas Peder Sørensen

Lægdsmand

Hvad er GBES

Personer med frihedsbrev var undtaget fra værnepligten. Fritagelsen skete ved kongelig resolution.

I lægdsrullerne anvendes følgende forkortelser for frihedsbreve:

GMS - gammel(gård)mands eneste søn

SMS - syg (gård)mands eneste søn

GBES - gårdbrugerens enkes eneste søn

Desuden kunne følgende få frihedsbrev:

- Gifte husmænd med børn
- Gårdmænd, der havde købt eller fæstet en gård
- Bondestandens sønner, der studerede eller havde taget en akademisk uddannelse

Oplysninger om frihedsbrev finder du i Danske

Kancellis arkiv, 4. Departement, Brevbogen. (se statens arkiver)

Særligt for købstæder

Købstæderne var oprindeligt udenfor lægdsinddelingen. Men eftersom mange værnepligtige fra landet flyttede til byen, blev købstæderne i 1843 selvstændige lægd.

Før dette år blev tilflyttere registreret i det tilgrænsende landlægd. Eks. blev værnepligtige i København indtil 1833 registreret i Københavns Amts 1. lægd (Hvidovre) og fra 1833-1843 hos krigskommissæren for 1. sjællandske distrikt. (se Wikipedia)

Jeg vil påstå at disse frihedsbreve, der blev udstedt i forbindelse med begreber som GMS – gammel gaardmands eneste søn, SMS syg gaardmands eneste søn og GBES Gaarbrugers enkes eneste søn, var meget udbredt og almindelige i bondestanden dengang. Sygdom og død var en konsekvens af menneskers dårlige levestandard og hårde arbejde med deraf følgende lav gennemsnitsalderalder . Det var almindeligt at enken hurtigt giftede sig med en karl, der så kunne føre gården videre. I dette tilfælde var det hendes stedsøn der skulle føre gården videre, om de senere blev gift er ikke usandsynligt. På trods af at han var Mette Kristine Andersdatters stedsøn, blev han accepteret efter begrebet GBES.

Kilder:

Gode Filatelistvenner

Google.

Wikipedia.

Og ikke mindst Statens Arkiver.